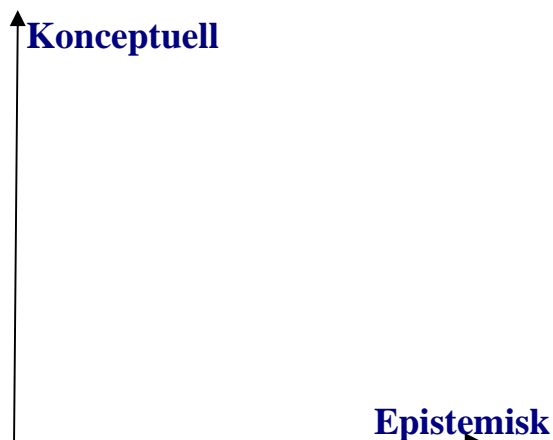

B&B kan bearbetas i två dimensioner – konceptuell och epistemisk bearbetning

Ett förbättrat beslutsunderlag kan uppnås genom bearbetning i två dimensioner.

Dessa beror av varann.

Ex åklagare

“Sämre” information kan vara “bättre”! (Epistemiskt sämre information kan vara bättre underlag för en välgrundad eller träffsäker bedömning.)

Inför FIFA-cupen i fotboll år 2005 valde man ut 80 fotbollsspecialister som ombads förutsäga utgången av vissa fotbollsmatcher. De gjorde två förutsägelser, den ena fyra veckor före matcherna, den andra en vecka före. Förutsägelseerna som gjordes fyra veckor före var träffsäkrare, trots att informationen var mindre aktuell. Fotbollsexperternas bedömning försämrades då massmedia började publicera mer aktuell information om lagen (Plessner et al., 2008).

Verkliga tekniska, sociala, ekonomiska, politiska innehåller ofta så stor slumpkomponent att man (på sin höjd) kan göra grovskaliga framtidsbedömningar. Finskalgig information kan eventuellt ha sämre informationsvärde för att bedöma framtiden än approximativ och grovskalig information.

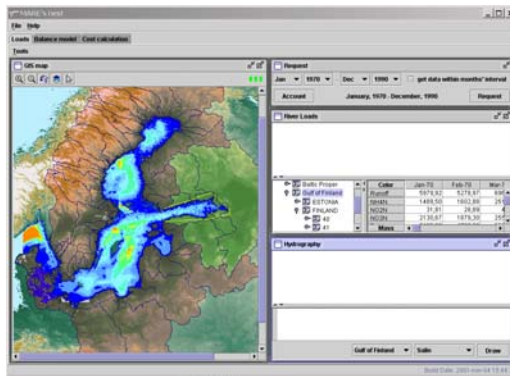
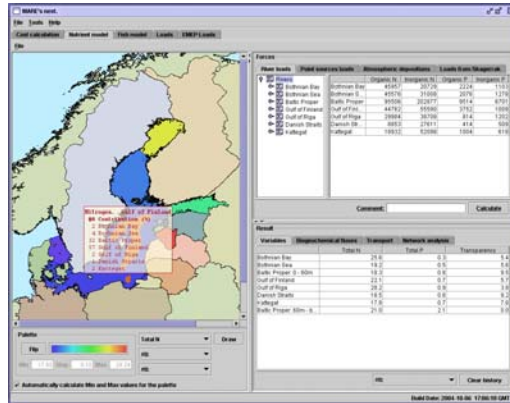
Konceptualisering – exempel inom miljöområdet

Avtagande relevans av epistemisk bearbetning.

- **Skilda paradig.** Vid konceptualiseringen av övergödning i Östersjön stod två forskarkluster emot varann: Limnologer och marinbiologer. Fokus fosfor respektive kväve. Vetenskapsinterna paradig drogs in i en politiserad diskussion där forskare försvarade faktauppfattning (orsak till övergödning) med politiska värderingar (var skattekrönor bör läggas).
- **Systemavgränsning:** Tillhör Bottenviken Östersjön eller ej? Enligt EU, ja, enligt SOU nej.
- **Målartikulering.** Kan/får man sammanväga så att låg måluppfyllelse på en dimension kan kompenseras av hög på en annan dimension?
- **Framing problem:** Sensitiv för logiskt identiska men stilistiskt skilda formuleringar. (“Tillåta halter upp till nivå X” respektive: “Förbjuda halter över nivå X”).
- **Målformuleringar** – symboliska manifestationer eller avsedda att realiseras? (Återgå till Östersjöns tillstånd år 1900.)
- **Maligna problemformuleringar** (“wicked problems”) och väsentligen omstridda begrepp (“essentially contested concepts”) använder termer som strategiska markörer i maktspel, inte som välavgränsade verklighetsbeskrivningar.

Kunskapsteori för B&B verktyg: Scientism vs Heuristik

Holling: Adaptive Environmental assessment; Modeller som kommunikationsstöd.

Herbert Simons analys av övergödning i Lake Erie:

Our concern is not to forecast the future but: (a) to understand the consequences of alternative possible futures, and (b) to understand which of these possible futures is associated with particular strategies or policy measures (Simon, 1997b, s. 112). Ett nästan analyserbart system.

- Analytisk nedbrytning i en hierarki av oberoende faktorer.
- Val av ett kort tidsperspektiv (några decennier).
- Val av analysenhet (hela sjön istället för dess olika delar).
- Fokus på den faktor som mest påverkar övergödningen (fosfor).
- Val av en statisk modell av sluttilståndet snarare än en dynamisk modell av utvecklingen.

HEURISTIK: Flexibel konceptualisering reducerar behovet av epistemisk bearbetning. Forskarens roll inte bara epistemisk utan också konceptualiserande.

SCIENTISM: Konceptualisering hålles fix och hämtas från vetenskap. Epistemisk bearbetning komplex och beräkningsintensiv. En modell/verktyg som utformas väl kan ge svar på alla frågor som behöver vetenskapliga undersökningar.

Konsekvenser för B&B procedurer och kompetens: Dialog med beslutsfattare

Baruch Fischhoff: Verktyg för B&B måste användas med “ability to ask penetrating questions that show ways to think of a problem that otherwise would not have occurred to the decision maker”

(Fischhoff & Goitein, 1984, s. 510-511).

... not as the bearers of a sophisticated calculus over whose mastery they have labored long, but as critical outsiders who are relatively free of ingrained perspectives. It lauds their intuitions, not their numbers. It says that they often will have to forgo asking the right question (the one most justified axiomatically) and ask a simpler question that gets closer to a useful answer (ibid., s. 511).

Yrkesroll och kompetens för B&B: Förmedla vetenskapens resultat eller delta i B&B heuristiska processer av konceptualisering och dialog?

Sammanfattning: Simple tools for sophisticated users

- **Alla verktyg som bearbetar information till B&B har (minst) två bearbetningsdimensioner, antingen i form av öppet redovisade antaganden eller som dolda förutsättningar: Epistemisk och konceptuell bearbetning**
- **Design och val av verktyg vilar på kunskapsteoretiska antaganden om vad slags information som behövs (är av värde) och som kan nås: Scientism vs heuristik.**
- **Rollen för verktygsleverantören vid heuristisk, konceptuell bearbetning blir mer av samtalspartner, mindre av leverantör av färdigformad kunskap (och B&B).**
- **Man kan validera heuristiska verktyg, både teoretiskt och map. effectiveness/efficiency. Men det kräver en del vetenskapsteoretiska funderingar och insikter.**